

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№1(126)/2019

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Астана, 2019

Astana, 2019

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф. (Қазақстан)

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	Ф.ғ.д., проф. (Әзербайжан)
Ақматалиев Абдылдажан	Ф.ғ.д., проф. (Қырғызстан)
Бахтикиреева Улданай	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Беженару Людмила	Ф.ғ.д. проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргүл	Ф.ғ.к., (Қазақстан)
Біжкенова Айгүл	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жақыпов Жантас	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Журавлева Евгения	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жаң Динжиң	PhD, проф. (Қытай)
Ескеева Мағрипа	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ержласун Гүлжанат	PhD, ассоц. проф. (Түркия)
Қасқабасов Сейіт	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Негимов Серік	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нұрғали Қадиша	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нуриева Фануза	Ф.ғ.д., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	Ф.ғ.д., проф. (Германия)
Рахманов Носимхан	Ф.ғ.д., проф. (Өзбекстан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (АҚШ)
Сәтенова Серікгүл	Ф.ғ.д. проф. (Қазақстан)
Султанов Казбек	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Тәжібаева Сәуле	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хисамитдинова Фирдаус	Ф.ғ.д., проф. (РФ, Башқұртстан)
Чернявская Валерия	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Шәріп Амантай	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Шәріпова Гүлбану	Ф.ғ.к., доцент м.а. (Қазақстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Түркия)
Янковский Генрих	PhD, проф. (Польша)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 408 б.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Илияс Құрманғалиев

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет.
Тиражы: 35 дана
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қажымұқан к-сі, 12/1, тел.: +7(7172)709-500
(ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Dihan Kamzabekuly**
Doctor of philology, academician of NAS RK (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Zharkynbekova Sholpan**
Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof. (Azerbaijan)
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof (Russia)
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology, (Kazakhstan)
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof (Romania)
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Erzhiasun Güljanat	PhD, assos. Prof (Turkey)
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Henryk Jankowski	PhD, Prof. (Poland)
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof (Kazakhstan)
Khisamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof. (RF, Bashkortostan)
Metin Ekiji	PhD, Prof. (Turkey)
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof. (RF, Tatarstan)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof. (Germany)
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof. (Uzbekistan)
Rivers William Patrick	PhD, Prof. (USA)
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof (Kazakhstan)
Sultanov Kazbek	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, assos. Prof. (Kazakhstan)
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhang Dingjing	PhD, Prof. (China)
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 408, Astana, Kazakhstan, 010008
Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)
E-mail: vest_phil@enu.kz

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 35 copies

Address of printing house: 12/1 Kazhimukan str., Astana, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext.31413)

© **L.N. Gumilyov Eurasian National University**

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК (Казахстан)

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф. (Казахстан)

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	д.ф.н., проф. (Азербайджан)
Акматалиев Абдылдажан	д.ф.н., проф. (Киргизстан)
Бахтикиреева Улданай	д.ф.н., проф. (Россия)
Беженару Людмила	д.ф.н., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргуль	к.ф.н., (Казахстан)
Бижкенова Айгуль	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жакыпов Жантас	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жан Динжин	PhD, проф. (Китай)
Журавлева Евгения	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ескеева Магрипа	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ержласун Гульжанат	PhD, ассоц. проф. (Турция)
Каскабасов Сейит	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Негимов Серик	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нургали Кадиша	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нуриева Фануза	д.ф.н., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	д.ф.н., проф. (Германия)
Рахманов Насимхон	д.ф.н., проф. (Узбекистан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (США)
Сатенова Серикгуль	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Султанов Казбек	д.ф.н., проф. (Россия)
Тажибаева Сауле	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Хисамитдинова Фирдаус	д.ф.н., проф. (РФ, Башкортостан)
Чернявская Валерия	д.ф.н., проф. (Россия)
Шарип Амантай	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Шарипова Гульбану	к.ф.н., и.о. доцент (Казахстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Турция)
Янковский Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. К.Сатбаева, 2, каб. 408

Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Ильяс Курмангалиев

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ

Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018г.

Периодичность: 4 раза в год

Тираж: 35 экземпляров

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Кажимукана, 12/1, тел.: +7(7172)709-500 (вн.31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Аймұхамбет Ж.Ә., Қараханқызы Ұ.</i> Мета­мәтін құрылымындағы мифтік символика	8
<i>Айтуғанова С.Ш., Дәулетова А.А.</i> Дала патшайымдары туралы аңыз бен ақиқат ...	16
<i>Аққұлы С.</i> Алаш мемлекеттік армиясының құрылуы хақында	24
<i>Доскеева Ш.А.</i> Ә.Нұршайықовтың эпистолярлық мұрасы	39
<i>Дәуітова Г.Р., Сұлтан Е., Мейрамбекова Л.К.</i> Көне эпостағы мифтік кейіпкерлер	46
<i>Еслям А.Б., Алтысбаев Қ.Қ.</i> З.Ахметов зерттеуіндегі Абайдың шығармашылық мұрасы	54
<i>Жүсіпов Н.Қ., Ибраева А.Т.</i> Бекмұрат Уақатов зерттеулеріндегі халық өлеңдерінің жанрлық жіктелуі	61
<i>Қасқабасов С.А.</i> Томирис – «Мәңгілік ел» идеясының символы	69
<i>Кемеңгер Қ.Р., Діл­дә Ж.Р.</i> М.Мырзахметұлы Бауыржан Момышұлы жайында	77
<i>Өскен Ә.М., Қамзабекұлы Д.</i> Алаштану: текстологиялық жауапкершілік туралы (Ә.Н. Бөкейханның «Жаңа мектеп» журналында жарияланған мақалалары)	84
<i>Садықова Р.Т.</i> Халел Ғаббасов: өмір мен өріс мектептері	94
<i>Химмат Сайед Әли әш-Шазли</i> Орыс әйелдерінің қайғылы тағдыры – орыс адамының дара тұлғасы (Е.Чижованың «Әйелдер уақыты» романы негізінде)	104

Лингвистика

<i>Әбдуәліұлы Б., Көшкінбай Д.</i> Қазақ лексикасындағы құқықтық ақпараттарды зерттеудің жалпы мәселелері	120
<i>Әубәкір С.С., Біжкенова А.Е.</i> Поэтикалық дискурстың ерекшеліктері	127
<i>Досжан Р.А.</i> Тарихи түбірлердің сөзжасамдық қабілеті	135
<i>Ақжигитова А., Елегенова М., Жанзакова А.</i> Қазақстанның лингвистикалық ландшафтындағы көптілділік белгілері (Астана қаласы негізінде)	142
<i>Сарсикеева Г.К., Байоразова Ж.К.</i> Абайдың 38-інші сөзін орыс және ағылшын тілдеріне аудару: салыстырмалы анализ	150
<i>Сейидова С.</i> Әзірбайжан, ағылшын және орыс тілдеріндегі «Жас» концептісі және оның идиоматикалық өкілдігі	157
<i>Сыздықова Г.О., Шолақова А.К.</i> «Ер Төстік» ертегісінің лингвосомиотикалық аспектісі	165

Тіл мен әдебиетті оқыту әдістемесі

<i>Баекеева А.Т., Тәжібаева С.Ж.</i> Тау-кен саласындағы халықаралық терминдерді аудару	173
<i>Ниязова А. Е., Мукатова М.Н.</i> Көптілді ортада шет тілінде сөйлеудің мультилингвалды әрекетін қалыптастыру	183
<i>Смағұлова А., Мұхаметқалиева Г., Балтабаева Г.</i> Сөздерді құрылымдық ұйымдас­тыру (ағылшын және қазақ тілдеріндегі «мұнай газы» термині)	191

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Aimukhambet Zh.A., Karakhankyzy U.</i> Mythical symbolism in the structure of metatext	8
<i>Aituganova S.Sh., Dauletova A.A.</i> The legend and truth about the steppe queens	16
<i>Akkuly S.</i> About the creation of the Alash state army	24
<i>Doskeyeva Sh.A.</i> A.Nurshaikhov's contribution to the epistolary genre	39
<i>Dautova G., Sultan Y., Meirambekova L.K.</i> Mythical characters in the archaic epos	46
<i>Yeslyam A.B., Alpysbayev K.K.</i> Abai's heritage in Z. Akhmetov's research	54
<i>Jysipov N.K., Ibrayeva A.T.</i> Genre classification of folk poems in Bekmurat Uakatov's researches	61
<i>Kaskabasov S.A.</i> Tomiris - Symbol of the Concept of «Мәңгілік ел»	69
<i>Kemenger K.R., Dilda Zh.R.</i> M. Myrzakhmetuly is about Baurzhan Momysuly	77
<i>Osken A.M., Kamzabekuly D.</i> Alash studies: on textual responsibility (Articles by A.N. Bokeykhan, published in «Zhana mektep») journal	84
<i>Sadykova R.T.</i> Khalel Gabbasov: School of life and development	94
<i>Himmat Sayed Ali ash-Shazli</i> The Tragic Fate of the Russian Women and the Symbol of the Russians Identity (According to the Novel by E. Chizhova «Time of Women»)	104

Linguistics

<i>Abdualiuly B., Koshkinbay D.S.</i> General problems of studying legal information in Kazakh lexicon	120
<i>Aubakir S.S., Bizhkenova A.Ye.</i> Features of Poetic Discourse	127
<i>Doszhan R.A.</i> Word-building ability of historical roots	135
<i>Akzhigitova A., Yelegenova M., Zhanzakova A.</i> Multilingual signs in the linguistic landscape of Kazakhstan (the case of Astana)	142
<i>Sarsikeyeva G.K., Baiorazova Zh.K.</i> Translation of Abays 38 th word info Russian and English: comparative analysis	150
<i>Seyidova S.</i> The concept of "Age" and its idiomatic representation in the Azerbaijani, English and Russian languages	157
<i>Syzdykova G.O., Sholakova A.K.</i> Linguosemiotic Aspect of Fairy Tales	165

Methods of teaching language and literature

<i>Bayekeyeva A.T., Tazhibayeva S.Zh.</i> Translating International Terms for Mining Industry	173
<i>Niyazova A. E., Mukatova M.N.</i> Formation of foreign language speech activity in a multilingual environment	183
<i>Smagulova A., Mukhametkaliyeva G., Baltabayeva G.</i> Structural organization of words («Oil gas» term in English and Kazakh)	191

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Аймухамбет Ж.А., Караханкызы У.</i> Мифическая символика в структуре метатекста	8
<i>Айтуганова С.Ш., Даулетова А.А.</i> Легенда и правда о степных королевах	16
<i>Аккулы С.</i> О создании Алашской государственной армии	24
<i>Доскеева Ш.А.</i> Эпистолярное наследие А. Нуршаихова	39
<i>Даутова Г.Р., Султан Е., Мейрамбекова Л.К.</i> Мифические персонажи в архаическом эпосе	46
<i>Еслям А.Б., Алтысбаев К.К.</i> Творческое наследие Абая в исследованиях З.Ахметова	54
<i>Жусипов Н.К., Ибраева А.Т.</i> Жанровая классификация народных стихов в исследованиях Бекмурата Уакатова	61
<i>Каскабасов С.А.</i> Томирис – символ вечной идеи «Мәңгілік ел»	69
<i>Кеменгер К.Р., Дильда Ж.Р.</i> М. Мырзахметулы о Бауржане Момышулы	77
<i>Оскен А.М., Камзабекулы Д.</i> Алашоведение: о текстологической ответственности (Статьи А.Н.Бокейхана, опубликованные в журнале «Жана мектеп»)	84
<i>Садыкова Р.Т.</i> Халел Габбасов: Школа жизни и развития	94
<i>Химмат Сайед Али аш-Шазли</i> Трагическая судьба русских женщин – символ идентичности русского человека (по роману Е.Чижовой «Время женщин»)	104

Лингвистика

<i>Абдуалиулы Б., Кошкинбай Д.</i> Общие проблемы изучения правовой информации в казахской лексике	120
<i>Аубакир С.С., Бижекенова А.Е.</i> Особенности поэтического дискурса	127
<i>Досжан Р.А.</i> Словообразовательные важности исторических корней	135
<i>Акжигитова А., Елегенова М., Жанзакова А.</i> Многоязычные знаки в языковом ландшафте Казахстана (на примере Астаны)	142
<i>Сарсикеева Г.К., Байоразова Ж.К.</i> Перевод 38-го слова Абая на русский и английский языки: сравнительная анализ	150
<i>Сейидова С.</i> Концепт «Возраст» и его идиоматическое представление на азербайджанском, английском и русских языках	157
<i>Сыздыкова Г.О., Шолакова А.К.</i> Лингвосемиотический аспект волшебных сказок	165

Методика преподавания языка и литературы

<i>Баекеева А.Т., Тажибаева С.Ж.</i> Перевод интернациональных терминов горно-рудной промышленности	173
<i>Ниязова А.Е., Мукатова М.Н.</i> Формирование иноязычной речевой деятельности в мультилингвальной среде	183
<i>Смагулова А., Мухаметкалиева Г., Балтабаева Г.</i> Структурная организация слов (термин «нефтяной газ» в английском и казахском языках)	191

FTAMP 17.07.41

Ш.А. Доскеева

Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университеті, Семей, Қазақстан
(E-mail: shaizaasanovna_68@mail.ru)

Ә. Нұршайықовтың эпистолярлық мұрасы

Аңдатпа. Мақалада қаламы қарымды қаламгер Ә.Нұршайықовтың эпистолярлық роман жазудағы жазушылық шеберлігі талданады. Қазақ әдебиетіне айтарлықтай үлес қосқан жазушы М.Иманжанов жайлы жазылған «Қаламгер және оның достары» атты эпистолярлық еңбегі жан-жақты қарастырылады. М.Иманжановпен жазысқан хаттары, естеліктерін зерделеніп, сараланып роман жазудағы жазушының дара болмысы, биік ұстанымы сипатталады. Сондай-ақ жазушының ұлтжанды азамат тәрбиелеуде М.Иманжанов жайлы естеліктерінің келешек жастарға берер тәрбиелік мазмұны мен қуаты терең сөз етіліп және оның қайраткерлік тұлғасына, патриоттық бейнесіне талдау жасалады.

М.Иманжановтың қаламдас достарының естеліктері мен жазысқан хаттарынан үзінділерін талдау арқылы тау тұлғалы азаматтың азаматтық келбетіне, жан дүниесіндегі беймәлім сырларына бойлап, рухани жан дүниесіне үңілеміз. Қаламгердің хаттары осынысымен де құнды рухани қазыналардың бірі болмақ.

Түйін сөздер: Эпистолярлық роман, жанр, күнделік, естелік, хат, ұлы тұлға.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2019-126-1-39-45>

Кіріспе. Белгілі бір тұлғаны зерттеуде, зерделеуде ол туралы замандастарының естеліктерінен, жазысқан хаттарынан көптеген деректер алуға болады. Жалпы қазақ әдебиеттану ғылымында эпистолярлық жанр ежелден келе жатқан түр. Естелік, күнделік, эссе, хикая, публицистикалық шығармалар – қоғамдық өмірдегі күнделікті адам өмірін нақты тірлікпен, шындық қалыппен бейнелейтін туындылар. Естелік жанрының ерекшелігі – көркем әдебиетке қарағанда, тұспалдың емес, нақты бір фактілер тілінің сөйлеуі. Өйткені, өмірде болған адамның болмыс-бітімі, шынайы келбеті, мінез-құлқы осындай эпистолярлық туындылардан айқын көрінеді. Көркем шығармадан гөрі, эпистолярлық жанрдың кеңістік ауқымының зор болатыны сондықтан. Бірақ уақыт талабы жағынан өте кенже дамып келді. Бұл жанр арагидік көркем прозалардың ішінде өмір сүрді, өте-мөте тар көлемде жүзеге асты. Осы бағытты қайтадан жаңғыртып, қазақ әдебиеттану ғылымына жаңа түр мен сара жолды салған – Қазақстанның Халық жазушысы, майдангер-қаламгер Әзілхан Нұршайықов.

Қаламгер шығармашылығының ауқымы – оның әмбебаптылығында. Өйткені, ол біріншіден, талант талғамымен, екіншіден, жазушылық ұлы ізденіспен, шығармашылық процестің, талмай еңбек етудің әсерінен кемел суреткер дәрежесіне жетті. Бұл жайлы профессор Р.Тұрысбектің ой-пікірлерін қолдаған жөн: «Журналист-жазушы Ә.Нұршайықовтың шығармашылық мұрасына жіті көзбен ден қойсақ, көптеген қаламгерлер секілді – өлең-өнерді өмірдің басты мұраттарының бірі ретінде ерте серік еткені, сол арқылы айнала әлемді, адам қайратын, еңбек сипатын, жастық-достық сырларын қал-қадірінше көңіл көрігінде қорытып, көркемдік көкжиегіне еркін де сергек, серпінді түрде құлаш сермеуі терең танылады. Айқын аңғарылатыны: көзбен көріп, көңілмен сезінген қайсібір құбылыс, көріністерді қаз-қалпында табиғи баяндап, жүйелі де жеңіл жеткізеді. Ой мен сөз, сыр мен сезім тұтастығында да бірлік-байланыс мұраттары айқын. Жан жылуы мен көңіл шуағынан мол мейірім, сән салтанат сипаттары сезіледі, терең талғам мен тебіреніс-тербелістердің де бары байқалады» [1, 21 б.].

Ә.Нұршайықов шығармашылығының басты арқауы – заман адамдарының шыншыл да нақты бейнесі. Жазушы шығармаларының өзегі де осы көркем бейнелерден өрбиді. Әр жазушының оқырман жүрегінен орын алуы – олардың туындыларындағы кейіпкерлер әлемінің айнадай таза, шыныдай мөлдір, шыншыл, жаны мен ары таза, әлеуметтің әдемі де жағымды жандарын немесе қоғамға зиян әкелер тоғышар мінезді кертартпа кесірлерді бір арнаға тоғыстыруы, әдеби өмірге әкелуіне байланысты. Сөйтіп, әрбір кейіпкердің жан-жүйесін, ішкі сезімін, дүниетанымын тамыршыдай тап басып танып, көз алдына кесек, сом тұлғаны елестетеді.

Қалың көпшілік, шығармашылық орта Ә.Нұршайықовты журналист-жазушы, майдангер-жазушы дейміз. Өз басынан журналистік және өмірлік мектепті кешірген жазушы қаламының қарымдылығы өміршеңдігінде екені анық. Жазушының өзі айтқандай, ұлы мектеп, ұлы ұстаз – өмірдің өзі көркемдіктен, ұлылықтан құралады десек, оның әрбір шығармасы осы өмір мектептерінен нәр алған. Оның әрбір суреттеген бейнесі, оған берілген мінезі, аузынан төгілер сөзі, ортамен қарым-қатынасы – бәрі де әдемілікпен сабақтасады.

Көркем шығарма шындық оқиғаның сәулелі көрінісі болса, эпистолярлық туынды – қаламгердің жан-дүниесінен шығатын деректі туынды деуге болады. Осы тұрғыдан алғанда Ә.Нұршайықовты эпистолярлық жанрдың асқан шебері десек де болады.

Қаламгердің шығармашылық лабораториясына зер салатын болсақ, ол өз шығармашылығын публицистикадан бастап естелік, әдеби мақала, новелла, әңгіме, повесть, роман-диалог, эпистолярлық роман, өмірбаяндық роман секілді жанрлардың бәрінде қалам тербеді.

Ә.Нұршайықовтың эпистолярлық жанрда жазған туындылары өте көп. Бұл жанрда жазылған жазушы шығармаларында сол кезеңдегі халық тарихы, ұлт тағдыры, заман мәселесі, қазақ халқының біртуар азаматары мен олардың айналасындағы үзеңгілестері кең тұрғыда сараланады.

Жазушының «Қаламгер және оның достары» аты эпистолярлық романы қазақ әдебиетіне елеулі үлес қосқан шығарма. Бұл роман 1950 жылдарда жас қаламгерлердің қамқоршысы, ұстазы болған, оларға жол көрсетіп, бағыт-бағдар беруші ұмытылмас жазушы Мұқан Иманжановқа арналады. Эпистолярлық романы күнделік, естелік ретінде жазылған және бес бөлімнен тұрады. Автор жазушы бейнесінің сом тұлғасын беруде естеліктерді кеңінен қолданады. Жазушы Ә.Нұршайықов пен М.Иманжановтың бір-бірімен жазысқан хаттары бұған айғақ бола алады.

Ә.Нұршайықов романның «Сөз басы» деп аталатын кіріспе бөлімінде: «Егер Мұқан Иманжанов осы күнге дейін жер басып жүрсе, онда биылғы желтоқсанның 20-сында 80 жасқа толар еді. Бірақ оның дәмі ерте таусылды. Қырықтың қақ жартысынан асар-аспаста өмірден өтті. Азаматтық кемелге келіп, шығармашылық күш-қуаты қайнап тұрған шағында қайтыс болды. Жүзеге асырсам деген асыл арманының оннан бірін де орындай алмай кетті. Өкінішті-ақ!»[2, 5], - деп жазушының қамшының сабындай қысқа өмір жолын суреттейді. Сондай-ақ, М.Иманжановтың ұстаздық тағлымынан өтіп, кейін белгілі ғалым, жазушы болып қалыптасқан Қазақстанның қазіргі халық жазушылары Әбдіжәміл Нұрпейісов, Мұзафар Әлімбаев, Сәкен Жүнісов, Тұманбай Молдағалиев, Әзілхан Нұршайықов, академик-жазушылар Зейнолла Қабдолов, Серік Қирабаев және т.б. жайлы естеліктер айтылады. Бұл аталған тізім кітапта кездесетін қаламгерлер тізімінің аз ғана бөлігі. Бұл жинақта сол жылдардағы қазақ әдебиетінің барлық өкілдерінің болмыс-бітімі, мінез-құлығы толық қамтылған.

Романда оқиғалар тізбегі әр жыл, әр күнімен сарапталып, оқырманға тиянақты, түсінікті тілмен жеткізіледі. Ол Мұқан Иманжанов туралы естеліктер ағынын бір арнаға тоғыстырып, эпистолярлық роман етіп жазып, ұстаз алдында шәкірттік парызын орындап шықты. «Қаламгер және оның достары» атты эпистолярлық роман Ә.Нұршайықовтың ұс-

тазы алдындағы азаматтық парызын, адамдық болмысын дәлелдеуден туындаған кітабы. Автор М.Иманжановтың бейнесін ашу арқылы өзімен замандас жазушылардың, яғни оның достарының да келбетін шынайы келтіреді. «104-күнделіктен» деген эпилог ретінде берілген соңғы сөзінде шығарманың түйіні, идеясы былайша сипатталған: «29 мамыр, бейсенбі, 1997 жыл. Ух! Бүгін «Қаламгер» кітабын бітірдім. Ұзақ жыл арқалаған ауыр жүк арқамнан түскендей болды. Енді оларды оқырманға ұсынбақпын. Қоғам көнеріп, адамдар қартайғанымен, адамгершілік ескіріп, ғибрат көнермесе керек. Бұл ескі күнделіктердің ішінен де есте ұстауға жарарлық түйін, түйір табылар деп үміттенемін.

Ұстаз өлгеннен кейін оның атын аузымнан тастамай айтып жүрдім. Дос-жолдастар арасында, студент-жастармен жүздесіп, әр алуан оқырмандармен кездескенде талай рет оның жақсылығын жыр етіп, қызықты әңгімелер шерттім: адамгершілігін, азаматтығын айттым. Мені қолымнан жетектеп әкеп әдебиетке кіргізген қамқорлығын баяндадым. Оның мейрейтойларына арнап мақалалар жаздым. 1970 жылы, Мұқан өлгеннен он екі жыл кейін алғашқы романым «Махаббат, қызық мол жылдар» жарыққа шыққанда оның бірінші бетіне мынадай арнау жазып жарияладым: «Бұл кітабымды жас ғұмырдың жалынды жыршысы және жас қаламгерлердің жанашыр қамқоршысы, жалықпас ұстазы болған жазушы марқұм Мұқан Иманжановтың ескерткішіне арнаймын» дедім. Оның қайтыс болғанына 34 жыл өткенде осы кітабым сол арнауымен қайта басылып шықты.

...Бұл асыл азаматтың атын ұмытпай есімде сақтап, ол туралы қанша айтып, жазып жүрсем де көңілім көншімеді. Тек осы кітапты бүгін жазып бітіргенде ғана жаным жай тапқандай болды. Әрине, бұл кітапта мен оның толық бейнесін жасай алдым деп айта алмаймын. Мен ұстаз қаламгер мен оның достарының бейнелерін бедерлейтін әр алуан этюдтарды тізбектеп, мозаикалық әдеби өрнек қана құрастыра алғандаймын. Әлі келгенше азамат қарызын өтегенге не жетсін, шіркін!»[2, Б. 444-445]. Сонда бұл түйіннен автор шығарманың ұстазға деген парызы мен қарызынан туған рухани ескерткіш екенін түсіндіреді. Белгілі бір адамға қолөнер бұйымын, мүсінші мүсінін, суретші портретін арнаса, Ә.Нұршайықов ұстазына сұлу сөзден биік, мәңгі құламас, тозбас роман арнайды. Автор Мұқан Иманжановтың бейнесін сомдау барысында мынадай көрнекті қаламгерлердің қосалқы кейіптерін суреттейді: Хамит Ерғалиев, Қайнекей Жармағамбетов, Мұзафар Әлімбаев, Мұхамед Нұртазин, Серік Қирабаев, Сәуірбек Бақбергенов, Тәкен Әлімқұлов, Әбдіжәмил Нұрпейісов, Зейнолла Қабдолов, Айқын Нұрқатов, Сәкен Жүнісов, Кемел Тоқаев, Мырзабек Дүйсенев. Сонымен бірге бұл романда М.Әуезов, С.Мұқанов, Ғ.Мұстафин, Ғ.Мүсірепов, Қ.Қайсенов сынды жоғары буын өкілдерінің де келісті бейнелері нақты детальдармен ашылған.

Ә.Нұршайықов өзінің көріп-біліп, басынан кешкен оқиғаларымен қатар, Мұқан Иманжановтың жеке күнделіктерінен, хаттарынан үзінді келтіреді. Оқиға нанымды, оқырман көңіліне сіңімді шығу үшін де құжаттардың сөйлеуі заңды. Сол себепті автор Мұқан Иманжановтың күнделіктерін арнайы оқып, саралап, жинаққа жариялайды. М.Иманжановтың шетелде демалған сәттегі күнделігінде әйелге деген сезімі туралы былай дейді: «... Сондықтан мен мұндай құбылыстан сақтану үшін әйелдің жүзіне қарай бермеймін. Себебі – жүрегімді, семьямды сүйген жүрегімді босқа мазалағым келмейді. Сезімнен адам өлмейтінін, бөтен әйелмен сүйіспей-ақ өмір сүруге, көңілді демалуға болатынын мен өмірімде көріп келемін»[2, 210 б.]. Жоғарыда келтірілген үзіндіден біз оның отбасына, жарына деген адалдық пен сүйіспеншіліктің үлгісін көреміз.

Ә.Нұршайықовтың естелігі, яғни эпистолярлық романы тек өз атынан баяндалып, өз басынан өткен оқиғаларға құрылмайды. Заманында Мұқан Иманжановты жас қазақ қаламгерлері өздеріне ұстаз, үлгі тұтты. Автор әр жазушының Мұқан жайындағы естелігін шығармаға өзек етіп алады. Сөз арасында З. Қабдолов: «Естелік деген не? Бұл бір ғажап дүние ғой! Оның ғажаптығы мынада: естелік ел есінде мәңгі сақталып қалады» [2, 242 б.] -деген пікірге біреулер «айтылған сөз осы жерде қалып қояр-ау» деген жан қиярлық лебізін

білдірді. Сонда З.Қабдолов бұл сөздердің ешқандай пайдасыз қалмайтынын, жел болып ұшып кетпейтінін, оны қағаз бетіне түсіріп, II томдық кітап етіп шығаратынын айтады. Ә.Нұршайықов II томдық естеліктер жинағы тек Лев Толстойға ғана арналған, 1 кітап шығарсақ та жарар деп тоқтау айтса, З.Қабдолов айтқанынан қайтпай: «Неге бір кітап? Біз үшін Мұқан – Лев Толстой! Ол өз Толстойымыз! Ендеше екі кітап шығарамыз. Біз ұстазымызды ұмытуға тиіс емеспіз. Ешқашанда ұмытпаймыз Иманжановты! Ол дара Иманжанов, дана Иманжанов!» [2, 242 б.], - деп, оған қанша естелік арнасақ та артықтық етпейді деп ортаға ұран тастайды. Уақыт өте келе, жазушының айтқаны орындалды деп ойлаймыз.

Мұқан Иманжановтың өмірі өнегелі іс десек, автор оның өлімі де өнегелі болғанын мына үзіндіде білдіреді: «Мұқан марқұм тірісінде де өзгеше өнеге еді. Өлімін де өшпес өнеге етіп кетіпті ол. Өлеріне 2-3 күн қалғанша ол тек қана өмір жайын айтып жатыпты. Бұл оның өлетіндігін білмегендігі емес, біле тұра өзгелердің көңіліне кірбің салмауы еді. Өтерінен 20 күн бұрын өзі ауруханаға барып жатуды жөн көріпті. Бұл оның өлімге әзірленгені еді. Өлген шағымда үйдегі жұмысты көбейтпейін, балалар қорықпасын дегендік еді.

...Ауруханаға аттанарда балаларын шақырып алып, маңдайынан сүйіпті. Үйден шыққаннан кейін аяқ аттауы мұң боп келе жатса да, артына бұрылып машинаға отырардан бұрын үйінің сыртына арық жүзін аударып, шүңгіл көзін қатты қадап қалыпты. «Енді саған қайтып келмеймін-ау!» деп қоштасқан тәрізді болыпты онысы үйімен» [2, 298 б.]. Сонда жаны ауырып, өмірімен қоштасар сәті келіп, өлімнің аз-ақ алдында жатып, о дүние табалдырығын аттайтынын біле тұра, жүрек жарасын ешкімге тырнатқысы келмеді, ешкімнің көңіліне өлім атты ауыр сөзді алдыртқысы келмеді, ешкімнің жанын сыздатқысы келмеді. Керісінше, өз халін сұрай келген жазушы достарынан осындай халге түскеніне налыды, өзі үшін жаны ашығандарға мазасызданды, біреуді әбігерге түсірдім-ау деп ұялды.

М.Иманжановтың асқан күші – оның басқаға деген қамқорлығынан көрінеді. Ә.Нұршайықов өз шығармаларын бір тексеріп, оқытып шығуға әрқашан Мұқанға береді. Бір хатында қаламгер Мұқаннан көп мезі етіп, өзінің мазалап жүргенінен кешірім сұрайды. Сонда Мұқан: «Таланттың кезінде жарыққа тез шығуына, зәредей де болса себім тисе, мен өзімді бақытты санар едім. Жалғыз мен емес, бұған кім де болса қуанар еді. Олай болса, сен маған сондай бақытты қи. Егер аз да болса сеніміне жарасам, жібере бер. Перзентті қадірлеуге құлмын. Іркілме, қысылма» [2, 332 б.], - деп кейіс білдіреді. Автор қаламгер замандас бейнесін беруде хаттарды жиі пайдалану арқылы бейне келбетін аша білді. Егер көркем сөзбен «ол былай істеді, сөйтті, бүйтті» десе, нанымсыз шығып, сәтті шыққан жағдайдың өзінде оқырманға онша әсерлі болмас еді. Өз қолымен жазылған Мұқан хаты – көркем шығарманы жоғары деңгейге көтере білген, оның азаматтық бейнесін ашуда бірден-бір сәтті қадам мен құрал бола білген.

М.Иманжанов Павлодарда болған сапарында Павлодар өңірінен, яғни қандай құрылыс, мекеме салынып жатқанын ойына тоқып кетсе керек. Мұқан қатты ауырып қалған кезде, Ә.Нұршайықов көңілін сұрай келгенде, жаңа теміржол вокзалының салынып болғанын, оның жолаушылар үшін қолайлылығын, автобустың тоқтау реттілігін сұрап, ауыр жүгі бар адамдар мен жас баласы бар әйелдерге аялдаманың алысырақ екенін әрі обал екенін айтып, ел жайына жаны ашып отыратын. Ә.Нұршайықовтан қаладағы су құбырының іске қосылғандығын сұрап, оған қанағаттанатындай жауап алғандықтан, бір марқайып қалады. Автор: «Мен Мұқанның бір барып қайтқан сапарында қаланың егжей-тегжейін тегіс біліп қайтқанына, қай жерде қандай құрылыс жүріп жатқанына назар аударып, оны осы күнге дейін ұмытпағанына таң қалдым. Сонау алыс қаладағы әр жаңалық, жақсылыққа бұл науқас адамның жас баладай жымыып, қуанатынына ғажаптандым. «Мұқа, сіздің жүрегіңіз қандай үлкен еді!» дегім келді» [2, 51 б.], - деп, өзіндік эмоциясын экспрессивті мәнмен жеткізе, Мұқанға деген ризалығын білдірді. Бірақ ол жоғарыдағы сөзді айтпады. Өйткені, жазушы өзін көзінше мақтағанды жек көретін кірпияз жан болған.

Ә. Нұршайықов деректі фильм түсірген режиссердей болған оқиғаны құжат түрінде, нақты дәлел түрінде келтіріп отырады. Мұқан Иманжановтың 50 жылдығына орай ұйымдастырылған салтанатты жиында көз көрген замандастары, достары, інілері Мұқан туралы естеліктер айтады. Біреу оның қамқорлығын, мейірімділігін, кешірімшілдігін, көпшілдігін айтса, біреу оның әзілқойлығын айтты. Ұлы ұстазына деген адалдығы мен сағынышынан болса керек, сол еске алу кешіне Ә.Нұршайықов «Сағыныш сазы немесе жазушыға хат» деген мәтінді оқуға дайындалып, ал егер де уақыт аз қалып жатқан жағдай болса деп, 2-3 минуттық қысқа сөзді тағы ала келеді. Автор романында соңғы аталған 2-3 минуттық сөзді келтіреді. Ол «Мұқанның қолынан келмейтін он төрт іс» деп аталады: «Мұқан жақсы кісі еді. Жақсының да қолынан келмейтін істер болады. Мұқанның қолынан келмейтін ондай істер мыналар еді:

Бірінші, Мұқанның қолынан жалынсыз шығарма жазу келмейтін. Оның қандай шығармасынан болса да адамдық, адамгершілік және де азаматтық жалыны лаулап тұратын.

Екінші, Мұқанның жалған тебіренуді жаны сүймейтін.

Үшінші, Мұқанның өзі жақсы көрген адаммен дос болмау қолынан келмейтін.

Төртінші, арақ ішу, шараппен шабыттану қолынан келмейтін.

Бесінші, Мұқан сұлулықты сүйетін. Бірақ сұлу әйелге құмартып, сұқтана қарау қолынан келмейтін.

Алтыншы, біреудің бойындағы жылт еткен талантты көрмеу де, оған қолма-қол көмектеспеу де қолынан келмейтін.

Жетінші, жақсы шығарма оқыса, көзінен жас мөлтілдеп: «Әй, бауырым-ай, мынау ғажап дүние ғой!» деп, ағынан жарыла қуанбау қолынан келмейтін.

Сегізінші, шешенсіп, суырыла сөйлеу қолынан келмейтін.

Тоғызыншы, жағымпаздық қолынан келмейтін.

Оныншы, жасандылық қолынан келмейтін – ешкімнің алдында өтірік көлгірсімейтін.

Он бірінші, жұртқа жақсылық жасамау қолынан келмейтін.

Он екінші, таксиге, трамвайға, автобуска отырса, ресторанға кірсе, кітап магазиніне бас сұқса, қасындағы жолдасының қалтасынан бір тиын ақша шығарту қолынан келмейтін.

Он үшінші, көзінің қос қарашығы Махсұты мен Рүстемін, науқасымды жұқтырып алмайын деп жасқана отырып, күніне екі рет емірене сүймеу қолынан келмейтін.

Он төртінші, өз Отанының жалынды патриоты болмау қолынан келмейтін» [2, 431 б].

Бұл мәтіннен-ақ біз Ә.Нұршайықовтың эпистолярлық роман жанрына тән белгілерді терең менгергенін көреміз. Жоғарыда біз Ә.Нұршайықовтың ардақты досы, зайырлы замандасы М.Иманжанов жайында, шығармадағы бейнесі, іс-әрекеті, мінез-құлқы, болмыс-бітімі турасында әр этюдті, әр сюжетті әдеби-көркемдік мәнде шығарма сюжеті негізінде талдадық. Десек те, романның идеялық өзегін оқырманға танытар түйінді ойды жоғарыда аталған Ә.Нұршайықовтың шағын мәтінді естелігі толық бере алады.

Қарымды қаламгер Ә.Нұршайықов – өзі өмір сүріп отырған заман мен қоғамдағы адамдардың болмыс-бітімін эпистолярлық туындыларында ашып суреттеді. Ол – заман ағымын тап басып, замандастар жайын терең түсінген оптимист жазушы, өзі өмір сүріп отырған қоғам мен келешекті толғаған замандас жаршысы дейміз.

Ә.Нұршайықовтың эпистолярлық романындағы қаламгер бейнесі заманауи қырларымен, белгілі деңгейдегі кескін-келбетімен жан-жақты ашылған.

Ақиқатында: «Жазушы шеберханасын зерттеу күрделі процесс ... қандай да бір шығарма – жазушы дүниетанымының жемісі»[3, 11 б.]. Бұл – эпистолярлық жанрда жазылған шығармаларға да тән. Мұнда да өмір, уақыт бедері бар. Замандастар бейнесі мен орын-үлестері бар.

Түйіндей келгенде, Ә.Нұршайықов – эпистолярлық жанрда шығарма жазу арқылы қаламгерлер өмірін, адамдар қарым-қатынасын, заман шындығын ашып көрсетеді.

Ал, өз шығармаларында қаламгер бейнесін сомдап, оның кескін-келбетін жасау – тек әмбебап, өз ісіне шебер жазушының қолынан келетін іс деуге болады. Ә.Нұршайықов – өмірдің барлық сатысынан өте біліп, әр оқиғаны жылнамашыша жазып, көкірегіне түйіп, сақтай білген қаламгер.

Қорыта айтқанда, заманның есте қаларлық жағымды тұлғасының келісті бейнесін өз шығармаларында үлкен шабытпен бейнелей алған үздік суреткерлеріміз, сол әдеби кей-іпкерлер ғұмыры мен халқымыздың қажырлы күрес тарихын өзара байланыста ала отырып, еліміздің жаңару, өзгеру, ілгері даму шежіресін ұрпақтан-ұрпаққа жеткізіп келді.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Тұрысбек Р. Ә.Нұршайықовтың шығармашылық мұрасы: оқу құралы. / Р. Тұрысбек - Алматы: Қазақ университеті, 2005. - 271 б.
- 2 Нұршайықов Ә. Қаламгер және оның достары. / Ә. Нұршайықов - Алматы: Өлке, 2005. - 448 б.
- 3 Ергөбек Қ. Жазушы шеберханасы. / Қ. Ергөбек - Алматы: Қазақпарат, 2002. - 292 б.

Ш.А. Доскеева

Казахский гуманитарно-юридический инновационный университет, Семей, Казахстан

Эпистолярное наследие А. Нуршаихова

Аннотация. В статье анализируется авторское мастерство писателя А.Нуршаихова в написании эпистолярного романа. Всесторонне освещается эпистолярный труд «Писатель и его друзья», написанный о писателе М.Иманжанове, внесший большой вклад в казахскую литературу. Изучаются дифференцированно воспоминания, переписки с писателем, описываются индивидуальная натура, высокая позиция писателя в написании романа. Также будет проведен анализ его творческой личности, патриотического образа и обсудится содержание воспоминания о М.Иманжанове в воспитании патриотических граждан.

Анализируя отрывки из воспоминаний и писем переписок друзей М.Иманжанова, мы помним о гражданском облике патриота, о тайнах в его душе, и всмотримся в его внутренний мир. Так письма писателя станут одним из ценных духовных сокровищ.

Ключевые слова: Эпистолярный роман, жанр, дневник, воспоминание, письмо, великая персона

Sh.A. Doskeyeva

Kazakh Humanitarian-Law Innovation University, Semey, Kazakhstan

A.Nurshaikhov's contributing in the epistolary genre

Annotation. The article analyzes the author's skill of the writer A.Nurshaikhov in writing an epistolary novel. The epistolary work "The Writer and His Friends", written about the writer M.Imanzhanov, who made a great contribution to the Kazakh literature, is comprehensively discusses. Memories are studied differentially, correspondence with the writer, the individual nature, the high position of the writer in the writing of the novel are described. There will also be an analysis of his creative personality, patriotic image and the content of the memory of M.Imanzhanov in the education of patriotic citizens discussed.

Analyzing excerpts from the memories and letters of correspondence of friends of M. Imanzhanov, we remember the civilian image of the patriot, the secrets in his soul, and look at his inner world. So the writer's letters will become one of the valuable spiritual treasures.

Key words: Epistolary roman, genre, diary, memory, letter, great person

References

- 1 Turysbek R.A. Nurshaikhovtyn shygarmashylyk murasy: oku kuraly [Nurshaikhov's creative heritage: Tutorial]. (Kazakh University, Almaty, 2005, 271 p.). [in Kazakh]
- 2 Nurshaikhov A. Kalamger zhane onyn dostary [Writer and his friends]. (Olke, Almaty, 2005, 448 p.). [in Kazakh]
- 3 Ergobek K. Zhazushy sheberhanasy [Writer's workroom]. (Kazinform, Almaty, 2002, 292 p.). [in Kazakh]

Автор туралы мәлімет:

Доскеева Ш.А. – филология ғылымдарының кандидаты, Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университетінің доцент м.а., Семей қ., Қазақстан

Doskeyeva Sh.A. – candidate of philology sciences, Kazakh Humanitarian-Law Innovation University, Semey, Republic of Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен түпнұсқа ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2, Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 408 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған 1 дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімдеуіне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):

- мақалалар үшін - 8 ден 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақала мәтінінің пішіні:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланы құру сұлбасы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар) туралы метамәліметтердің мазмұны (Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template қараңыз)

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады) Автор(лар)дың **E-mail**-ы – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қоюмен)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюлуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелер/талқылау қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.].

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 тенге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 тенге).

Реквизиттері:

1) АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: KСJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338 (KZT)
Кнп 861
Кбе 16

2) АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073 (KZT)

3) АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 408) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprtentions, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT):

Реквизиты:

1) АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338 (KZT)
Кнп 861
Кбе 16

2) АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073 (KZT)

3) АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. А также авторам необходимо представить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии, книги), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/ Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Requisites:

1) АО «Банк ЦентрКредит» БИК банка: КСJBKZKX ИИК: KZ978562203105747338 (KZT) Кнп 861 Кбе 16	2) АО «Bank RBK» Бик банка: KINCKZKA ИИК: KZ498210439858161073 (KZT)
	3) АО «ForteBank» БИК Банка: IRTYKZKA ИИК: KZ599650000040502847

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Шығарушы редактор: І.Р. Құрманғалиев
Дизайн: Ілияс Рысбекұлы

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2019. - 1 (126). - Астана: ЕҰУ. 202-б.
Шартты б.т. - 18,0   Таралымы - 35 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Астана қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды